

RS Global
Journals

Scholarly Publisher
RS Global Sp. z O.O.
ISNI: 0000 0004 8495 2390

Dolna 17, Warsaw, Poland 00-773
Tel: +48 226 0 227 03
Email: editorial_office@rsglobal.pl

JOURNAL	World Science
p-ISSN	2413-1032
e-ISSN	2414-6404
PUBLISHER	RS Global Sp. z O.O., Poland
ARTICLE TITLE	ECOLOGICAL AND ECONOMIC PROVISION OF FISCAL REGULATION OF AGRICULTURAL LAND USE
AUTHOR(S)	Tarnavskiy Viacheslav
ARTICLE INFO	Tarnavskiy Viacheslav (2022) Ecological and Economic Provision of Fiscal Regulation of Agricultural Land Use. <i>World Science</i> . 5(77). doi: 10.31435/rsglobal_ws/30092022/7860
DOI	https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/30092022/7860
RECEIVED	27 August 2022
ACCEPTED	25 September 2022
PUBLISHED	30 September 2022
LICENSE	 This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License .

© The author(s) 2022. This publication is an open access article.

ECOLOGICAL AND ECONOMIC PROVISION OF FISCAL REGULATION OF AGRICULTURAL LAND USE

Tarnavskiy Viacheslav

¹Postgraduate student, ²Assistant

¹Institute of Agroecology and Nature Management of NAAS

²Bila Tserkva National Agrarian University

ORCID ID:0000-0002-2321-6352

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/30092022/7860

ARTICLE INFO

Received: 27 August 2022

Accepted: 25 September 2022

Published: 30 September 2022

KEYWORDS

Fiscal Regulation, Agricultural Land Use, Land Resources, Sustainable Development, Environmental.

ABSTRACT

Agricultural land use and land management is traditionally one of the most developed branches of the economy of Ukraine, which uses natural resources - land, as a means of production, to obtain agricultural products. This branch of the economy not only provides domestic needs for high-quality, affordable food, but also plays a major role in solving the global food crisis by exporting agricultural products to many countries around the world. Thus, the regulation of world food prices is ensured, performing a humanitarian function in the world economy, counteracting the trends of food shortages and the threat of famine.

The article examines the economic efficiency of agricultural land use in Ukraine and border regions. In particular, a retrospective analysis of the main indicators of the agricultural sector of Ukraine and Zhytomyr, Kyiv and Chernihiv regions was performed. The trend processes observed in the agricultural land use of these regions and the country as a whole are outlined.

The article highlights the degree of ruination of the territory of Ukraine, compared with the most developed countries in the world. The degree of poverty and the percentage value of agricultural land in the regions of Ukraine were analyzed. A set of measures is proposed to reduce the extensive use of land resources in order to preserve their quality indicators of fertility and ensure the sustainable development of the economy of Ukraine.

Citation: Tarnavskiy Viacheslav (2022) Ecological and Economic Provision of Fiscal Regulation of Agricultural Land Use. *World Science*. 5(77). doi: 10.31435/rsglobal_ws/30092022/7860

Copyright: © 2022 Tarnavskiy Viacheslav This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Постановка проблеми. У сучасних умовах галузь сільськогосподарського землекористування відіграє значну роль у позиціонуванні України на мапі світу, зокрема як суб'єкта гарантування продовольчої безпеки та недопущення нестачі харчових ресурсів у світі. Тому питанням забезпечення сталого розвитку галузі сільського господарства займаються багато науковців. На нашу думку, для подальшого економічного розвитку держави серйозну перешкоду становлять еколого-економічні проблеми.

У спадок від попереднього економічного ладу ми отримали екстенсивні методи розвитку сільськогосподарської галузі, швидке й виснажливе використання земельних ресурсів, на жаль дані тенденції притаманні для всього світу. Та в Україні глобальні кризові явища ускладнюються незакінченими активними процесами реформування та напрацювання ефективних механізмів інституціонального забезпечення сільськогосподарського землекористування. Земельні ресурси високої якості об'єктивним фактором формування соціально-економічного потенціалу України на світовому ринку і мають використовуватися з належною ефективністю, забезпечуючи їх залучення у відтворювальний процес.

За роки трансформаційних перетворень в земельній галузі нашої держави сформувалися наступні тенденції: утворення латифундисько-олігархічної та парцелярної моделей сільськогосподарського землекористування, реформування землекористування призвело до зниження ефективності сільськогосподарського виробництва, погіршення використання землі як основного засобу виробництва; продовжує погіршуватися екологічна ситуація при землекористуванні [8].

Тому, збалансоване землекористування та охорона земельних ресурсів має стати пріоритетним напрямком фіскального регулювання, проведення активної соціальної та екологічної політики. Згідно ст. 14 Конституції України, земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави [9].

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Дослідженню процесів еколого-економічне забезпечення сільськогосподарського землекористування та проблематиці сталого розвитку присвятили наукові праці наступні вчені: М.Я. Височанська, А.С. Даниленко, Д.С. Добряк, Й.М. Дорош, О.І. Дребот, О.І. Ковалів, А.Г. Мартин, П.П. Мельник, О. Руда, П.Т. Саблук, М.Г. Ступень, А.С. Третяк, О.І. Шкуратов, О.А. Шуст, О.І. Фурдичко та інші. Незважаючи на високий інтерес та ступінь дослідження з боку вітчизняних науковців, багато теоретичних, методологічних та практичних питань є невирішеними. Завдяки постійним трансформаційним процесам у галузі землеустрою та сільськогосподарській діяльності виникають все нові проблемні наукові та практичні питання, що потребують вивчення.

Мета статті. Метою статті є визначення та формулювання заходів щодо раціонального сільськогосподарського землекористування, та проведення еколого-економічний аналізу в умовах розвитку аграрної економіки.

Матеріали та методи досліджень. При проведенні досліджень використовувались наступні методи: методи емпіричного рівня (опис, порівняння), теоретичного рівня (загально логічні: аналіз, синтез), математичного рівня (статистичний). При написанні статті використовувались матеріали Державної статистичної служби, Державної служби геодезії, картографії та землеустрою, нормативні та законодавчі акти.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах особливої актуальності набуває екологічнобезпечне використання земель, збереження їх природно-ресурсного потенціалу, оскільки нераціональне сільськогосподарське землекористування в Україні призвело до зниження родючості ґрунтів, поширення ерозійних процесів, збільшення площ забруднених і деградованих земель.

Питання підвищення ефективності використання сільськогосподарських земельних угідь з мінімізацією шкідливого впливу на їх якість є наріжним каменем для багатьох науковців, що займаються проблематикою сільськогосподарського землекористування. В ринкових умовах, коли на перший план, виходять завдання отримання максимального економічного ефекту, інтенсифікації аграрного виробництва в процес повинна бути інтегрована держава зі своїми інститутами регулювання та забезпечення раціональне використання, охорони та управління земельних ресурсів.

В сучасних умовах, коли сектор землекористування може користуватися інструментами цифрової ери, а саме інтерактивними веб-картами, галузевими та муніципальними геопорталами, Публічною кадастровою картою України, відкритими картографічними ресурсами. Використовуючи наявні картографічні ресурси, процес землеустрою та просторового планування територій виходить на новий якісний рівень.

В умовах децентралізації та створення нових адміністративно-територіальних утворень, змін у земельному та містобудівному законодавстві з новою силою набуває актуальності питання доступності необхідних даних. Інформація є потрібним ресурсом для компаній в їхній діяльності. Її актуальність, достовірність та якість - багато в чому визначають успіх підприємства. Фактично, дані стають сировиною, необхідною для функціонування суб'єктів господарювання та некомерційних проєктів. Відкриті дані та інші дані, що є у відкритому доступі на тих чи інших підставах в мережі Інтернет, можна вважати частиною "Великих даних". Геопортали - це спроба зібрати всю необхідну інформацію про задану територію в одному місці, при цьому максимально ефективно її візуалізувати, за допомогою картографічних та аналітичних матеріалів [7, С. 32].

На нашу думку, поєднання екологічної та економічної складових раціонального використання земельних ресурсів може дозволити досягти максимальних господарських результатів у галузі сільськогосподарського землекористування. Еколого-економічне забезпечення фіскального регулювання сільськогосподарського землекористування має включати в себе економічні та екологічні складові. Пріоритетне завдання еколого-економічних показників є оцінювання економічних результатів сільськогосподарського процесу виробництва з урахуванням впливу «людського фактору» на довкілля в цілому. Саме показники екологоекономічної ефективності повинні бути основою для оцінки фіскального регулювання сільськогосподарського землекористування.

Україна наділена найбільшими площами сільськогосподарських угідь та найродючішими ґрунтами в Європі та світі. Із загальної території країни площею 60 млн га сільськогосподарські угіддя складають 42,7 млн га (70,8%). Із них 33 млн га земель – це рілля, порівнюючи з 18 млн га у Франції, 12 млн га в Німеччині та 11 млн га у Польщі. Україні також належить третина всього світового фонду чорноземів - дуже родючих ґрунтів, які можуть давати високі врожаї за належних умов господарювання. Крім того, Україна наділена стратегічним розташуванням із виходом на сільськогосподарські ринки Європи, Близького Сходу, Північної Африки та Азії. Усі ці чинники повинні допомогти державі України належним чином скористатися своїм сільськогосподарським потенціалом для прискорення економічного зростання та покращення рівня життя населення.

Однак, на жаль, продуктивність сільського господарства в Україні становить лише невелику частку від рівня продуктивності в інших європейських країнах та країнах, із якими Україна конкурує на аграрних ринках. Об'єм доданої вартості сільськогосподарського виробництва на один гектар сільськогосподарських угідь в Україні у 2019 році становив 355 доларів США, порівнюючи з 792 дол. у Польщі, 502 дол. у Бразилії, 1316 дол. у Німеччині, 1558 дол. у Франції та 456 дол. у США [1, С. 6].

Довгий час саме мораторій на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення визначали як головну перешкоду активного розвитку сільськогосподарського землекористування, фермерського та іншого малого підприємництва. Сьогодні, на нашу думку, функціонуючий та регульований державними органами ринок земель сільськогосподарського призначення є ефективним інститутом системи ринкових відносин, залучення нових вітчизняних та зарубіжних інвестицій до аграрного сектору економіки країни. Розвиток ринку землі в Україні має бути направленим на ефективне сільськогосподарське землекористування за допомогою перерозподілу земель, та забезпечення сталого розвитку. Водночас ринок сільськогосподарських земель дозволяє поєднати товаровиробника із засобом виробництва, на правах власності, що розширює їх можливості, в порівнянні з орендними відносинами, та спонукає дбайливіше ставитись до своєї власності. Першочергове формування ціни на землі сільськогосподарського призначення відбувалось під дією нормативної грошової оцінки земель.

Подальше функціонування ринку буде формувати так звану, «ринкову вартість», справедливу ціну на ресурси, що скоректована попитом та пропозицією ресурсів

Аналізуючи дані (табл.1), що економічна ефективність сільськогосподарського землекористування в Україні, характеризується позитивною тенденцією як бачимо поступово зростає виробництво валової продукції, урожайність сільськогосподарських культур, їхні валові збори. Для регіонів Житомирської та Чернігівської областей більшість показників теж мають позитивний приріст, що не можна сказати про Київську область, де фіксується негативна динаміка, що може свідчити, що регіон вичерпав екстенсивні джерела розвитку сільського господарства, зокрема рослинництва, та потребує системних інновацій для забезпечення цілей збалансованого землекористування та сталого розвитку.

Таблиця 1. Економічна ефективність сільськогосподарського землекористування в Україні та прикордонних регіонах

Назва регіону	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020 до 2014 р, %
<i>Площа сільськогосподарських угідь</i>								
Україна	41576	41507,9	41504,9	41489,3	41329	41310,9	41310,9	99,36%
Житомирська обл.	1510,2	1510,3	1510,3	1510,2	1510,1	1506,1	1504	99,59%
Київська обл.	1664,2	1664,2	1658,8	1651,5	1651,5	1608,5	1609	96,68%
Чернігівська обл.	2068,4	2067,4	2067,1	2064,4	2064,3	2061,4	2060	99,59%
<i>з них: рілля</i>								
Україна	32476,5	32541,3	32543,4	32544,3	32698,5	32757,3	32757,3	100,86%
Житомирська	1110,1	1111,2	1111,6	1111,7	1112	1113,7	1144	103,05%
Київська	1355,5	1355,5	1353,7	1351,5	1350,5	1331,5	1321	97,45%
Чернігівська	1415,3	1425,3	1423,3	1425,3	1435,6	1454,6	1456	102,88%
<i>Площа посівна уточнена сільськогосподарських культур, тис.га</i>								
Україна	22443	22053	22749	22968	23218	23454	24077	107,28%
Житомирська	533,4	507,7	582,6	650,2	693,2	712,3	815,4	152,87%
Київська	834,9	814,5	889	910	945,4	950,6	1006,8	120,59%
Чернігівська	893,2	947,1	970,9	989	1015,9	1080,7	1160,5	129,93%
<i>Обсяг виробництва (валовий збір) сільськогосподарських культур, тис.т</i>								
Україна	125057	113844	126898	122577	132705	132678	119708	95,72%
Житомирська	43039,1	37076,6	45881,6	49949,6	57069,5	57032,3	55344,6	128,59%
Київська	74322,3	60104,9	73074,3	64362,1	85590,4	76961,6	64483	86,76%
Чернігівська	59933,2	58841,3	59703	64562,5	73553,8	72770,3	77877	129,94%
<i>Усереднена урожайність сільськогосподарських культур</i>								
Україна	5,57	5,16	5,58	5,34	5,72	5,66	4,97	89,23%
Житомирська	80,69	73,03	78,75	76,82	82,33	80,07	67,87	84,12%
Київська	89,02	73,79	82,20	70,73	90,53	80,96	64,05	71,95%
Чернігівська	67,10	62,13	61,49	65,28	72,40	67,34	67,11	100,01%
<i>Продукція рослинництва (у постійних цінах 2016 року, млн.грн.)</i>								
Україна	477747,4	453016,9	494461,9	480157,0	529347,5	538705,6	473377,0	99,09%
Житомирська	16034,7	14028,7	17178,3	18704,2	21409,2	22020,8	20943,8	130,62%
Київська	26235,2	22482,0	26424,9	23635,9	30524,8	28678,4	22371,4	85,27%
Чернігівська	22293,7	22023,4	23178,4	24724,7	27982,9	27345,4	28520,1	127,93%
<i>Продукція рослинництва сільськогосподарських підприємств(у постійних цінах 2016 року, млн.грн.)</i>								
Україна	316895,1	299369,3	336588,1	323724,5	367688,1	376789,7	323198,2	101,99%
Житомирська	11084,8	9169,4	11667,9	12208,6	14259,3	14805,6	13237,6	119,42%
Київська	18991,3	15972,6	18868,4	16304,7	22742,3	21490,0	15547,8	81,87%
Чернігівська	17492,8	17494,7	19315,5	20454,3	23696,2	23519,0	24555,0	140,37%
<i>Продукція рослинництва господарств населення(у постійних цінах 2016 року, млн.грн.)</i>								
Україна	160852,3	153647,6	157873,8	156432,5	161659,4	161915,9	150178,8	93,36%
Житомирська	4949,9	4859,3	5510,4	6495,6	7149,9	7215,2	7706,2	155,68%
Київська	7243,9	6509,4	7556,5	7331,2	7782,5	7188,4	6823,6	94,20%
Чернігівська	4800,9	4528,7	3862,9	4270,4	4286,7	3826,4	3965,1	82,59%

Джерело: сформовано автором на основі даних Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, Державної служби статистики України [5;11;3;2;4]

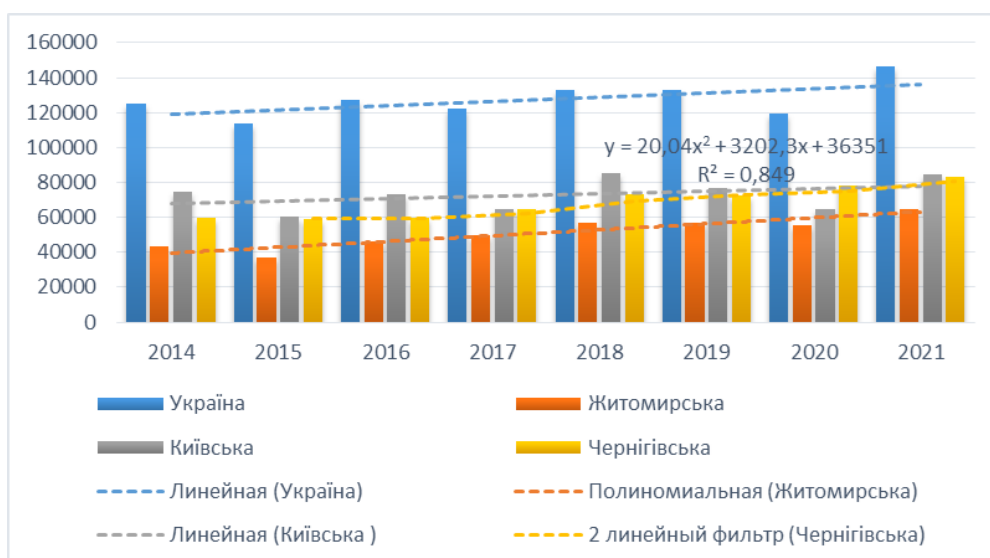

Рис. 1. Обсяг виробництва (валовий збір) сільськогосподарських культур, тис.т
 Джерело: сформовано автором на основі даних
 Державної служби статистики України [11;3;2;4]

Проводячи аналіз обсягів виробництва рослинництва по Україні в цілому (рис.1), та по прикордонних регіонах (Житомирська, Київська, Чернігівська області) ми маємо позитивні тренди, хоч темпи зростання невеликі. Все ж це позитивні тенденції розвитку сільськогосподарського землекористування. Але якщо ми проаналізуємо урожайність сільськогосподарських земель територій, що досліджуються, (рис.2), то бачимо негативну тенденцію, це може свідчити про виснаженість сільськогосподарських земельних ресурсів та необхідність зміни системних підходів до господарської діяльності.

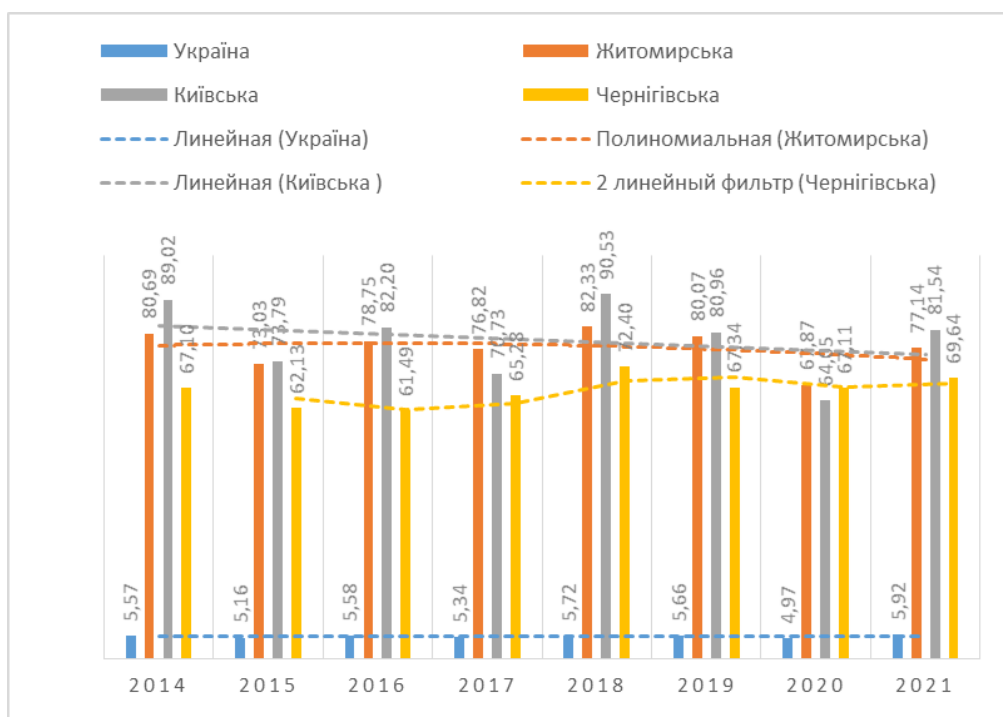

Рис. 2. Показники усередненої урожайності сільськогосподарських культур
 Джерело: сформовано автором на основі даних
 Державної служби статистики України [11;3;2;4]

Відбувається надмірне збільшення площі ріллі за рахунок схилених земель, що призвело до дисбалансу екологічного співвідношення земельних угідь: ріллі, сіножатей та пасовищ, лісів та водойм і негативно позначається на стійкості агроландшафтів. Внаслідок цього, відбуваються процеси деградації, забруднення та виснаження земельних ресурсів, і при цьому в темпи виробництва продовольства відповідно не збільшуються. Такі тенденції показують неефективність екстенсивного шляху розвитку та ставлять під загрозу добробут майбутніх поколінь землекористувачів.

Особливо загрозованою є деградація та спад родючості ґрунтів – основи біосфери та сільськогосподарського виробництва. Родючість тобто спроможність забезпечувати врожайність сільськогосподарських культур, рівень якої залежить як від природних властивостей самих ґрунтів так і від розвитку культури землеробства та екологічних умов. Родючість - це продукт тривалого економічного, екологічного та історичного розвитку як самої землі так і сільськогосподарського виробництва [8, С. 271].

Рівень розорювання земель у державі сягає в середньому 54 відсотків, а у деяких областях – 70 відсотків і більше, тоді як середній показник у європейських країнах – 30-35%.

Потрібно також відзначити, що, за даними досліджень, проведених науковцями НААН, природно-сільськогосподарські зони України (полісся, лісостеп, степ, степ посушливий та сухостепова зона) змістилися на північ на відстань, що сягає 200 км. Сільськогосподарські культури, які традиційно висівали в цих зонах, через нестачу води не зможуть надалі вирощуватися за звичайними технологіями. Отже, окремі території стають посушливими, як наслідок – ґрунти деградують, піддаються ерозії тощо.

В Україні для господарського використання залучено понад 92 % території. Надзвичайно високим є рівень розораності території і становить понад 54 % (у розвинутих країнах Європи - не перевищує 35 %). Фактична лісистість території України становить лише 16 %, що недостатньо для забезпечення екологічної рівноваги (середній показник європейських країн - 25-30 %).

Одними з визначальних у формуванні ресурсних передумов забезпечення економічної безпеки держави є рівень ефективності використання сільськогосподарських угідь в аграрному секторі, який характеризує коефіцієнт розораності.

Надмірна розораність земель (понад 54 % земельного фонду України), у тому числі на схилах, призвела до порушення екологічно збалансованого співвідношення сільськогосподарських угідь, лісів та водойм, що негативно вплинуло на стійкість агроландшафтів і зумовило значне техногенне навантаження на екологічну сферу [6].

Рис. 3. Країни світу з найвищим рівнем розораності
Джерело: сформовано автором на основі даних
Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру [5]

потенціалу агросфери; зменшення негативного впливу на довкілля внаслідок ведення сільськогосподарської діяльності; ресурсозбереження та зменшення енергоємності сільськогосподарського виробництва; збалансоване використання та охорону земель сільськогосподарського призначення; забезпечення техногенно-екологічної безпеки життєдіяльності людини шляхом дотримання екологічно допустимих рівнів сільськогосподарського землекористування; створення та підтримання повноцінного життєвого середовища та усунення регіональних відмінностей в умовах життєдіяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біла книга «Стратегія розвитку земельних відносин в Україні». *Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційний сайт* 2021. URL: https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/PDF/Land-strategy_220530_092343.pdf (дата звернення 21.08.2022).
2. Головне управління статистики у Житомирській області. *Офіційний сайт*. URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 22.08.2022).
3. Головне управління статистики у Київській області. *Офіційний сайт*. URL: <http://kyivobl.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 22.08.2022).
4. Головне управління статистики у Чернігівській області. *Офіційний сайт*. URL: <https://www.chernigivstat.gov.ua> (дата звернення 22.08.2022).
5. Державна служба з питань геодезії картографії та кадастру. Офіційний сайт. URL: <https://land.gov.ua> (дата звернення: 24.06.2022)
6. Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними. Постанова кабінету міністрів України від від 7 червня 2017 р. № 413. URL: <https://zakon.cc/law/document/read/413-2017-%D0%BF>
7. Дребот О. І., Комарова Н. В., Тарнавський В. А., Комаров Д. Ю. Геопортал відкритих даних білоцерківської міської територіальної громади як складова національної інфраструктури геопросторових даних. *Агросвіт*. 2022. № 3. С. 31–39. DOI: 10.32702/2306-6792.2022.3.31
8. Дребот О.І., Височанська М.Я. Еколого-економічне забезпечення раціонального використання земельних ресурсів України. *Таврійський науковий вісник*. 2013. № 88. С. 268-274.
9. Конституція України. *Сайт «Законодавство України»*. Документ 254к/96-ВР, чинний, поточна редакція — Редакція від 01.01.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 22.08.2022).
10. Регіони України 2019: статистичний збірник. За ред. І.Є. Вернера Київ: Державна служба статистики України, 2019. 309 с.
11. Сільське господарство України 2020: статистичний збірник. Київ: *Державна служба статистики України*, 2021. 231 с
12. Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М., Скляр Ю. Л., Капінос Н. О. Територіально-просторове планування використання земель в Україні: понятійний базис у контексті безпеки життєдіяльності людей. *Агросвіт*. 2021. № 15. С. 3–13. DOI: 10.32702/2306-6792.2021.15.3

REFERENCES

1. The Ministry of Agrarian policy and Food of Ukraine (2021 White book "Strategy for the development of land relations in Ukraine".. available at: https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/PDF/Land-strategy_220530_092343.pdf (Accessed 21 Aug 2022).
2. Holovne upravlinnia statystyky u Zhytomyrskii oblasti (2022). available at: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua> (in Ukrainian).
3. Holovne upravlinnia statystyky u Kyivskii oblasti (2022). available at: <http://kyivobl.ukrstat.gov.ua> (in Ukrainian).
4. Holovne upravlinnia statystyky u Chernihivskii oblasti (2022). available at: <https://www.chernigivstat.gov.ua> (in Ukrainian).
5. . State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography & Cadastre (2022), available at: <https://land.gov.ua> (Accessed 22 Aug 2022).
6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017) “Deiaki pytannia udoskonalennia upravlinnia v sferi vykorystannia ta okhorony zemel silskohospodarskoho pryznachennia derzhavnoi vlasnosti ta rozporiadzhennia nymy” available at: <https://zakon.cc/law/document/read/413-2017-%D0%BF> (in Ukrainian).

7. Drebot, O., Komarova, N., Tarnavskiy, V. and Komarov, D. (2022), "Geoportal of open data of the Bila Tserkva city territorial community as a component of the national spatial data infrastructure", *Agrosvit*, vol. 3, pp. 31–39. DOI: 10.32702/2306-6792.2022.3.31
8. Drebot O.I., Vysochanska M.Y. Ekologo-ekonomichne zabezpechennia ratsionalnoho vykorystannia zemelnykh resursiv Ukrainy. *Tavriiskiyi naukovyi visnyk*. 2013. № 88. P. 268-274. (in Ukrainian).
9. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "The Constitution of Ukraine". available: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80?lang=en#Text> (Accessed 22 Aug 2022).
10. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2019), "Rehiony Ukrainy 2019" Za red. I.Ie. Vernera. Kyiv, 2019. 309 p. (in Ukrainian).
11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2020) "Silske hospodarstvo Ukrainy 2020". Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2021. 231 p.(in Ukrainian).
12. Tretiak, A., Tretiak, V., Priadka, T., Skliar, Yu. and Kapinos, N. (2021), "Territorial-spatial planning of land use in Ukraine: conceptual basis in the context of vital activity security", *Agrosvit*, vol. 15, pp. 3–13. DOI: 10.32702/2306-6792.2021.15.3.